

Achtste Stadsdorpnieuwmarktquiz, de Theta-variant

Gee de Wilde, Januari 2022, uitslag op 9 januari 2022

Dit jaar geen meerkeuzevragen, maar 'open' vragen, die met een getal of met een paar woorden moeten worden beantwoord. Zoals vroeger in een schoolproefwerk. Niet kiezen tussen a, b of c. dus.

Ik heb geprobeerd vragen te verzinnen waarvan de antwoorden niet of slechts met moeite op internet zijn te vinden. Kijken, tellen en nadenken dus. Of gewoon weten.

Net als vorig jaar begint de wandeling – maar nu met nog meer weemoed – bij het Paleis op **Oudezijds Voorburgwal 15**, en eindigt ook nu weer bij Captein en Co. De tocht is iets korter dan vorig jaar. De eerste helft van de vragen speelt zich af in 1012, de tweede helft in 1011.

Tijdens de wandeling is er tussen de vragen door heel wat te zien. Vooral als we naar boven kijken. In de tekst heb ik daarom af en toe wat wetenswaardigheden vermeld, die ik vaak zelf gegoogeld heb. Daarom daarover dus geen vragen.

Avanti!

Paleis van de Weemoed dus. Even slikken. Daar gaan we. Bij Jeanne en Aik steken we de brug over naar de even zijde, bij Het Wapen van Riga (vijf jaar geleden rood geschilderd) een stukje naar rechts, bochtje naar links door de **Nieuwebrugsteeg**. Hier zitten twee toegangspoorten tot de Olofskapel.

1. Waaraan kan je aflezen dat de kapel in 1644 is vergroot?

We gaan rechtsaf door de **Sint Olofspoort**. Achter de prachtige gevel van nummer 2 gaan we rechts de **Zeedijk** op. Rechts vooraan zit de achteruitgang van de Olofskapel, waardoor de overledenen werden gedragen; te zien aan de doodskoppen en skeletten. En aan het opschrift in het Latijn: 'Hoop op ander (beter?) leven'.

Onvoorstelbaar dat de Zeedijk de dijk was die Amsterdam tegen het water van de Zuiderzee moest beschermen. En nu tegen de toeristen, wat maar matig lukt.

Op de Zeedijk gaan we omhoogkijken. Meestal zien we alleen etalages en zijn we voorzichtig voor elektrisch aangedreven voorbijrazende fietskoeriers (rolkoffertjes hoor je al van ver), maar nu gaan we gevels bekijken. En tellen.

We kennen in Amsterdam vier hoofdtypes aan gevels: trapegevels, klokgevels, halsgevels en lijstgevels. Op de Zeedijk zijn de lijstgevels ver in de meerderheid. In alle variaties ongeveer 50 tot 55, afhankelijk van wat je als één of twee lijsten telt. Die telling wordt jullie bespaard.

Ook die van de tuitgevels, de recht-toe-recht-aan-gevels zoals ze door de eeuwen heen zijn gemaakt.

Maar hoeveel zijn er van de andere drie typen?

2. **Trapgevels: .. stuks**
3. **Klokgevels: .. stuks**
4. **Halsgevels: .. stuks**

Het laagste nummer op de Zeedijk is 1 (In 't Aepjen, hors concours), het hoogste 147, de even zijde gaat tot 136.

5. **Onderweg kom je tegen een gevel nog een spaarpot tegen. Op welk nummer?**

Omdat je toch een paar keer heen en weer over de Zeedijk moet om alles goed te tellen en te checken, heb je onderweg nog even tijd om het kunstproject **Ongekend.Zeedijk** te bewonderen. Scan de QR-code en hoor de verhalen

We gaan rechtsom de **Nieuwmarkt** op en passeren de trapgeveltjes van de RABO-bank. Verderop op een hoek zien we de Temple Bar.

6. **De Temple Bar? Wat een rare naam. Waar slaat dat op?**

Op het terras van Tofani zie ik nog altijd de geest van Bram Polak, alias Alexander Pola aan een espresso nippen. Geen idee of hij er wel eens ijs at. De zaak is ook dit jaar in diepe winterslaap. En dat heeft niks van de lockdown te maken. Ik zit er niet mee, want als ijsliefhebber kom ik er zelden: niet goed genoeg en te duur. De Tofani's maken al heel lang ijs in Nederland.

7. **De meeste ijsmakende Italiaanse families die in Nederland ijssalons runden, keken neer op de Tofani's. Waarom?**

Rechtsaf de **Koestraat** in. De schaars geklede man op de gevelsteen van het voormalig wijnkopersgildehuis in de Koestraat zal het wel koud hebben tussen die druiventrossen. De Koestraat, die zijn naam ontleent aan de koeienstallen van de nonnen die hier tot 1568 een klooster hadden, heeft veel beroemde bewoners gehad, zoals de componist JanPieterszn Sweelinck en de uitvinder Jan van der Heijden (die van de brandspuit).

Enfin, we gaan op de **Oudezijds Achterburgwal** naar links, bekijken hier en daar nog wat gevelstenen en opschriften, en passen bij het lezen van de waarschuwing tegen drankmisbruik op de hoek van de Oude Hoogstraat goed op dat we niet worden overreden door het snelle langzame verkeer. Tja, 'wijn als medicijn' ... Dat dachten ze vroeger van tabak ook.

We komen aan bij het Walenpleintje. Bij de Waalse kerk, die in 1586 voor hun erediensten ter beschikking werd gesteld aan uit Noord-Frankrijk gevluchte protestanten en hugenoten. Daarom heette hij toen ook de Franse kerk. Jan Six I werd er in 1618 gedoopt en veel leden

van de families Wijmer en Six liggen er begraven. De kerk dateert al uit de 15de eeuw, maar de ingang is van 1647. De draperieën boven de deur zijn bijzonder.

8. Maar er is nòg een plek in onze buurt waar die de gevel sieren. Waar?

Ook de Waalse kerk heeft een eigen uitgang voor de overledenen. Aan de Oude Hoogstraat zit een poortje, versierd met doodshoofden. Maar daar gaan we nu niet langs. We vervolgen onze tocht over de Oudezijds Achterburgwal.

Op nummer 171-173 is het oppassen geblazen.

9. Waarover kan de plaatselijke bewoner zich mateloos opwinden?

10. Bij het Hoofdbureau van Politie komen we de schrijver J.J. Voskuil tegen. Jij/jullie ook?

Linksaf de **Spinhuissteeg** in. Ja, het Spinhuis, waar ‘foute’ vrouwen niet alleen aan het spinnen werden gezet, maar ook werden ge(re)dresseerd, zoals boven de ingangspoort wordt uitgelegd. Met de zweep werden zij ‘tot goet’ gedwongen, Wordt het niet tijd voor officiële excuses door het stadsbestuur aan de nabestaanden? Zie ook de hond met het visje, een relativerend grapje dat de lijfstraffen niet minder maakt, potdikkie! En zie de Keizerskroon van Maximiliaan van Oostenrijk bovenop. Over de **Oost-Indische Huisbrug** naar de **Raamgracht**.

11. Het carillon van de Zuiderkerk speelt de afgelopen maanden op het hele uur een lekker mopje van Mozart. Wat horen we?

We houden onze oren nog even open. Vogels.

12. Naast de gebruikelijke meeuwen, duiven, meerkoeten en eenden wordt de Raamgracht – mede door toedoen van buurtbewoners – bevolkt door twee vogelkolonies. Welke?

Via het **Pentagon** naar de **Sint Antoniesbreestraat**.

13. Wat is de laatste aanbouw aan het Pentagon van enig formaat?

Op de pilaren voor Pantheon Boekhandel kunnen we in het Latijn leren dat verbeelding en literatuur van levensbelang is.

14. De burens van Montana hebben op een van hun pilaren een verwijzing naar een van de duurste kunstwerken van 2019. Welk?

We passeren de ingang van Zuiderkerkhof. Aan de kant van de Antoniebreestraat is boven de poort een katafalk met baarkleed te zien, aan de andere kant een paar doodshoofden. ‘Iemand’ heeft bovenop de katafalk een gipsen pinguïn van Buurtkamer De Moddermolen weten te plaatsen.

Rechtsaf. De **Snoekjessteeg** is naar ene Meneer Snoeck genoemd, zo meldt google.

15. Maar waarom horen we hier in onze gedachte “Bros-bros-bros-bros!” met een bulderende lach erachteraan?

Sleeperssteeg of Sleperssteeg. Wie zal het zeggen. In het verleden waren er wel drie Seepersstegen. Maar ...

16. Waar gaat deze Sle(e)perssteeg naartoe?

Nog even een ode aan meneer Boom. Want ook buurtgenoten schrijven nog wel eens De Boomspijker. Cornelis Pietersz. Boom was een lastige, maar ondernemende burger. Hij had in de zestiende eeuw al een scheepswerf op de Lastage (daar waar boten werden belast). Dat werd dus de Boomssloot, met dubbele ‘s’. Want wat is een Pijker?

17. Bij Crispijn en Zn. maakten ze de wijn niet zelf. Wel sterke drank. En het bier zo te lezen ook niet. Hoewel De ingrediënten wel. Waaraan valt dat af te lezen?

De **Lastageweg** werd een aantal jaren geleden opgeschrikt door een nieuwe speelplaats met speeltoestellen van boomstammetjes. Om gemotoriseerd verkeer en ander gespuis af te schrikken werd het terreintje afgezet met rijen boomstammen zonder verdere functie. Omwonenden vinden ze blijkbaar niet geschikt voor de open haard.

18. Hoeveel boomstammetjes zijn voor deze afschrikfunctie neergezet?

19. Wie was het grote voorbeeld voor de broeders die de melaatsen buiten de stad verzorgden?

20. Wat mogen ontheffingshouders op de Oude Waal ook niet?

En daar is dan Captein&Co. Net op tijd voor een afhaalmaaltijd.

ANTWOORDVEL Theta-variant-quiz Stadsdorp Nieuwmarkt 9 januari 2022

	Vraag	Antwoord	Goed/fout
1	Waarom kan je aflezen dat de kapel in 1644 is vergroot?		
2	Trapgevels	stuks	
3	Klokgevels	stuks	
4	Halsgevel	stuks	
5	Spaarpot op	huisnummer	
6	De Temple Bar? Waar slaat dat op?		
7	De meeste ijsmakende Italiaanse families keken naar de Tofani's. Waarom?		
8	Er is nog een plek in onze buurt waar die de gevel sieren. Waar?		
9	Waarover kan de plaatselijke bewoner zich mateloos opwinden?		
10	J.J. Voskuil? Hoezo?		
11	Wat horen we op het hele uur vanaf de Zuiderkerk?		
12	Twee vogelkolonies. Welke?	1: 2:	
13	De laatste aanbouw aan het Pentagon van enig formaat?		
14	Verwijzing naar een van de duurste kunstwerken van 2019. Welk?		
15	Waarom horen we hier "Bros-bros-bros-bros!"?		
16	Waar gaat deze Sle(e)perssteeg naartoe?		
17	Waarom valt dat af te lezen?		
18	Hoeveel boomstammetjes?		
19	Wie was het grote voorbeeld voor de broeders?		
20	Wat mogen ontheffingshouders op de Oude Waal ook niet?		